

EDUSKUNNAN
PUOLUSTUSVALIOKUNTA

Helsingissä

17 päivänä lokakuuta 1991

Lausunto n:o 2

Valtiovarainvaliokunnalle

Eduskunnan pääsihteeri on kirjeellään 19.9.1991 saattanut eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 3 momentista ilmenevässä tarkoituksessa puolustusvaliokunnan tietoon eduskunnan päätöspöytäkirjan otteen hallituksen esityksestä n:o 57 valtiorain tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1992. Valiokunta on päättänyt kokouksessaan 3.10.1991 antaa asiassa lausunnon valtiovarainvaliokunnalle puolustusministeriön hallinnon-alan osalta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina budjettineuvos Heikki Seppälä valtiovarainministeriöstä sekä osastopäällikkö Erkki Rantanen, osastopäällikkö Pertti Nykänen, osastopäällikkö Eero Lavonen, hallitusneuvos Kauko Nuutinmäki ja ylitarkastaja Juhani Hukari puolustusministeriöstä.

Puolustusvaliokunta on tarkastellut asiaa puolustusministeriön pääluokan osalta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Hallinnonalan painopistealueet

Hallinnonalalle ehdotetaan vuodelle 1992 määrärahoja 9 125 milj. mk. Menojen nimelliskasvu vuoteen 1991 verrattuna on 2 %, kun se koko tulo- ja menoarvioesityksessä on 7 %. Puolustusmateriaalin hankinta- ja käyttömenojen kasvu on puolustusministeriön hallinnonalalla 5 %. Hallinnonalan painopistealueita ovat puolustusvoimien organisaatiouudistus, johtamis- ja hallintojärjestelmän kehittäminen ja ilmavoimien torjuntahävittäjien uusinnan aloittaminen.

Uuteen johtamis- ja hallintojärjestelmään on tarkoitus siirtyä vuoden 1993 alussa. Uudistuksella pyritään muun muassa siirtämään päätösvaltaa, tehtäviä ja vastuuta pääesikunnasta alueelliselle ja paikalliselle tasolle. Pääesikunnan henkilöstömäärää supistetaan noin puoleen aikaisemmasta. Myös alueellisten hallinto-organi-

saatioiden määrä supistuu nykyisestä 30:stä puoleen eli 15:een aluetason organisaatioon.

Ilmavoimien torjuntahävittäjät poistetaan käyttöikänsä vuoksi käytöstä vuosikymmenen puolivälistä alkaen. Torjuntahävittäjien korvaaminen ehdotetaan aloitettavaksi vuonna 1992 9,5 mrd. markan tilausvaltuudella. Tällä rahoitettaisiin tarvittavat torjuntahävittäjät ja koulutuskoneet sekä koneiden käytön ja koulutuksen edellyttämä ensivaiheen huolto-, koulutus- ja käyttövarustus.

Hallinnonalan rahoitustarpeen sopeuttamiseksi hallituksen julkiselle menotaloudelle asetamiin tavoitteisiin on puolustusmateriaalihankintojen aikaisemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien mukaisia maksuja ehdotettu lykättäväksi yhteensä 642 milj. markalla vuodelta 1992 myöhemmäksi, kertausharjoitusten määrää supistettu voimakkaasti ja muita menoja karsittu.

Puolustusmateriaalihankinnat

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan momentilla 27.25.16 2 795 450 000 mk. Määrärahasta saa käyttää 2 405 000 000 mk aikaisemmin myönnettyistä tilausvaltuuksista ja 210 000 000 mk uusista, vuodelle 1992 myönnettävistä tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Ilmavoimien poistoon menevien torjuntahävittäjien uusimiseksi ja kotimaisen teollisuuden huoltovalmiuden sekä hävittäjäkaluston koulutus- ja käyttöedellytysten luomiseksi myönnettävästä tilausvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja vuonna 1992 enintään 150 000 000 mk.

Sotilas- ja turvallisuuspoliittiset muutokset Suomen lähialueilla eivät valiokunnan käsityksen mukaan tue torjuntahävittäjähankintojen lykkäämistä myöhempään ajankohtaan, eivät myöskään tinkimistä suunniteltujen hankintojen määrästä. Torjuntahävittäjiä ei valiokunnan

saaman selvityksen mukaan voida korvata muilla ilma puolustushankinnoilla.

Puolustusministeriön pääluokan perustelujen selvitysosassa on todettu, että puolustusmateriaalihankintojen painopiste on edelleen maavoimien suorituskyvyn parantamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei edellä todetuilla ilmavoimien torjuntahävittäjähankinnoilla vaaranneta tätä kehitystä.

Valiokunta toteaa tyydytyksellä, että torjuntahävittäjähankinnan edellytykseksi asetetaan täysimääräiset vastaostot. Valiokunta edellyttää, että kotimaisen puolustustarviketeollisuuden tuotantoedellytysten turvaaminen ja työllisyysnäkökohdat otetaan huomioon vastaostojen ja hankintojen yhteydessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lamminen, varapuheenjohtaja Laakso, jäsenet von Bell,

Puolustusvoimien hankinnat kotimaiselta teollisuudelta ovat liian vähäiset hankintojen määrään nähden. Valiokunta edellyttää, että momentilla 27.25.16 olevasta määrärahasta varataan 200 000 000 markkaa puolustusmateriaalihankintoihin kotimaasta.

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että valtiovarainvaliokunta laatiessaan mietintöönsä ottaisi huomioon, mitä tässä lausumossa on esitetty.

Kasurinen, Lahtinen, Laivoranta, Lindqvist, A. Ojala, Pykäläinen, Rimmi, Rossi, Seivästö ja Vihriälä sekä varajäsenet Kohijoki ja T. Roos.

Eriäviä mielipiteitä

I

Mielestämme valiokunnan olisi tullut lausua valtiovarainvaliokunalle hallituksen esityksestä n:o 57 antamassaan lausunnossa seuraavaa:

Turvallisuus- ja sotilaspoliittinen tilanne Euroopassa ja myös Suomen lähialueilla on oleellisesti muuttunut jopa viimeisten kuukausien aikana. Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton presidenttien aseidenriisunta-aloitteet merkitsevät turvallisuuden parantumista myös pohjoisilla merialueilla. Tapahtuneilla muutoksilla saattaa olla merkitystä Suomen puolustuspolitiikan kannalta.

Tämän vuoksi on pikaisesti asetettava parlamentaarinen komitea selvittämään sotilaspoliittisen tilanteen muutosten vaikutuksia Suomen kannalta. Selvittelyssä tulee ottaa kantaa siihen, pitääkö Suomen puolustusstrategioita muuttaa,

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1991

Anna-Liisa Kasurinen
Arja Ojala

millaista aseistusta puolustusvoimamme tarvitsevat ja miten eri aselajeja tulee kehittää suhteessa toisiinsa. Suomen puolustuksen painopisteet tulisi arvioida uudelleen.

Ennen kuin valtiovarainvaliokunta antaa mietintönsä, jossa otetaan kantaa puolustusvoimien asehankintoihin ja tilausvaltuuksiin, sen tulee perusteellisen keskustelun jälkeen tarkkaan harkita, ovatko nyt esitetyt hankinnat ja tilausvaltuudet oikein painotettuja ja mitoitettuja sekä onko hankintojen aikataulu perusteltu. Maamme taloudellinen tilanne ja tapahtuneet turvallisuuspoliittiset muutokset antavat nähdäksemme aiheutta uudelleenarviointiin nimenomaan varustelumenojen supistamisen näkökulmasta.

Aarno von Bell
Tuija Maaret Pykäläinen

II

Mielestämme valiokunnan olisi tullut lausua valtiovarainvaliokunnalle hallituksen esityksestä n:o 57 antamassaan lausunnossa seuraavaa:

Vuoden 1992 budjettiesityksessä on ilmavoi-
mien torjuntahävittäjien uusimisen aloittamiseen
varattu 150 miljoonaa markkaa. Budjettiesityk-
sessä ehdotetaan lisäksi 9 500 miljoonan markan
tilausvaltuuden hyväksymistä torjuntahävittä-
jien uusimiseen.

Vuoden 1993 budjettiin on tarkoitus ottaa
mukaan torjuntahävittäjien hankintakokonai-
suuteen kuuluva, huolto- ja tukeutumisjärjestel-
miä koskeva tilausvaltuus. Torjuntahävittäjien
aseistusta koskeva tilausvaltuus aiotaan sisällyt-
tää vuoden 1995 budjettiin.

Tämänhetkisen arvion mukaan kyse on kai-
ken kaikkiaan noin 12 000 miljoonan markan
tilausvaltuuksista, joskin suunnitellun 67 torjun-
tahävittäjän hankinnan kokonaiskustannukset
saattavat nousta vielä tästäkin huomattavasti.

Hävittäjähankinnan rahoitus painottuu vuosi-
kymmenen puolivälistä vuosikymmenen loppu-
puun. Ellei samanaikaisesti karsita jo tehtyjä
päätöksiä mm. maavoimien varustamisesta,
uhkaa puolustusmenojen osuus bruttokansan-
tuotteesta nousta nykyisestä. Varsinaisten varus-
telumenojen osuus bruttokansantuotteesta on jo
noussut.

Torjuntahävittäjien hankinnan valmistelussa
olisi ollut mahdollista myös nykyisen puolustus-
doktriinin ja sen lähtökohtana olevan mittavan
maavoimien reservin ylläpitämisen ajanmukai-
suuden selvittäminen mm. Persianlahden sodan
kokemusten pohjalta. Näin ei ole kuitenkaan
tehty, vaan maavoimien kehittämistä aiotaan
jatkaa aiemmalta pohjalta.

Vuoden 1992 budjettiesitykseen sisältyvä
9 500 miljoonan markan tilausvaltuus aiotaan
kaiken lisäksi hyväksyä ilman laajempaa turvali-
suuspoliittista keskustelua tilanteessa, jossa lä-
hiympäristössämme on tapahtunut ja tapahtu-
massa olennaisia sotilas- ja turvallisuuspoliittisia
muutoksia.

Juuri minkäänlaista keskustelua ei ole käyty
mm. risteilyohjusten vähentämisen vaikutuksista
pohjoisten merialueiden ja Pohjois-Euroopan
turvallisuuteen, vaikka uusien torjuntahävittä-
jien hankintaa perustellaan ensisijaisesti juuri

risteilyohjusten Suomen ilmatilalle muodosta-
malla uhalla. Myös tilanne Itämerellä on
muuttunut Baltian maiden itsenäistymisen
myötä.

Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton sotilaallisen
vastakkainasettelun selvä lientyminen viime
vuosina ja aseidenriisuntatoimien todennäköi-
nen ulottuminen lähivuosina myös pohjoisille
merialueille vähentävät Suomen tarvetta varau-
tua ilmatilansa koskemattomuuden turvaami-
seen uusilla torjuntahävittäjillä.

Yhtä mieltä turvallisuuspolitiikan asiantunti-
jat ovat siitä, että varsinaisessa sotatilanteessa
uusilla torjuntahävittäjillä ei ole sotilaallista
merkitystä mm. risteilyohjusten torjunnassa.

Suurvaltojen vastakkainasettelun ollessa kär-
kevimmillään Suomi tuli toimeen 40 torjuntahä-
vittäjällä. Vasta myöhemmin torjuntahävittäjien
lukumäärää lisättiin 60 koneeseen. Uusittavien
torjuntahävittäjien tarkoituksenmukaisesta mää-
rystä ei ainakaan toistaiseksi ole käyty minkään-
laista keskustelua.

Selvittämättä myös on, voitaisiinko maamme
ilmatilan valvonta ja puolustus turvata muita
keinoja kuin torjuntahävittäjiä käyttäen esimer-
kiksi parantamalla nykyistä tutkaverkostoa ja
käyttämällä tarvittaessa ilmavoiimien muuta
lentokalustoa tähän tarkoitukseen.

Torjuntahävittäjähankinnasta tehtävää peri-
aatepäätöstä on nykyisessä taloudellisessa tilan-
teessa perusteltu myös täysimääräisillä vastaos-
toilla, joiden työllistäviä ja teollisuuspoliittisia
vaikutuksia helposti liioitellaan. Helposti jää
huomaamatta, että runsaan kymmenen miljard-
in markan ”investointi” torjuntahävittäjiin on
pois kipeästi kaivattavasta todellisesta investoin-
tipääomasta.

Sotilaallisten ja turvallisuuspoliittisten näkö-
kohtien ohella myös maamme vaikea taloudelli-
nen tilanne, valtiontalouden tila ja laajeneva
työttömyys vaativat ”vuosisadan asekaupan”
ottamista uuteen, kriittiseen tarkasteluun.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme, että
puolustusvaliokunta esittäisi mietinnössään, et-
tei eduskunta hyväksy torjuntahävittäjiä koske-
vaa tilausvaltuutta ja että budjettiesitykseen
varattu 150 miljoonaa markkaa poistetaan.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1991

Jaakko Laakso

Eila Rimmi

Tuija Maaret Pykäläinen

III

Mielestäni valiokunnan olisi tullut lausua valtiovarainvaliokunnalle hallituksen esityksestä n:o 57 antamassaan lausunnossa seuraavaa:

Puolustusvaliokunta lähtee lausunnossaan ja arviossaan siitä, että Suomen puolustuspolitiikka säilyy perusteiltaan muuttumattomana maailmassa, jossa on viime vuosina tapahtunut todellista lientymistä sekä konkreettisia ja radikaaleja asevoimien supistuksia miltei kaikissa Euroopan maissa ja kaikilla rintamilla.

Viholliskuvat ovat himmenneet ja jopa poistuneet, mutta Suomessa aiotaan yhtä kaikki nostaa puolustusmenojen osuutta BKT:sta kuluvan vuosikymmenen aikana. Vuoden 1992 budjettiesityksessä on ilmavoimien torjuntahävittäjien uusimiseen varattu 150 miljoonaa markkaa. Budjettiesityksessä ehdotetaan lisäksi 9,5 miljardin markan tilausvaltuuden hyväksymistä torjuntahävittäjien uusimiseen.

Parlamentaarinen puolustuskomitea on jo viimevuotisessa mietinnössään (komiteanmietintö 1990:57) todennut, että ”maanosan ideologinen ja poliittinen kahtiajako on päättynyt, sotilasliittojen välinen sotilaallinen vastakkainaset-

telu purkautunut, TAE-sopimus poistanut strategisen yllätyshyökkäyksen mahdollisuuden Euroopassa ja että suursodan vaara on vähentynyt”. Miksi siis puolustusministeriön hallinnon-alan määrärahoja on lisättävä?

Muuttuneessa maailmanpoliittisessa tilanteessa ei ole mielestäni perusteltua ja tarkoituksenmukaista jatkaa varustelukierrettä. Toisaalta puolustusmäärärahojen korotusvaateet sattuvat ajankohtaan, jolloin taloudelliset näkymät maassamme ovat synkät ja jolloin valtio on muilla sektoreilla joutunut sopeuttamaan menotaloutensa säästöliekille. Torjuntahävittäjien hankintaa tulisi uudelleen harkita taloudellisista ja sotilaspoliittisista syistä.

Edellä olevan perusteella totean eriävänä mielipiteenäni, että puolustusvaliokunnan olisi tullut esittää lausunnossaan valtiovarainvaliokunnalle, ettei valiokunta hyväksy torjuntahävittäjiä koskevaa 9,5 miljardin markan tilausvaltuutta ja että budjettiesitykseen tulevalle vuodelle varattu 150 miljoonaa markkaa torjuntahävittäjien uusimiseen poistetaan.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1991

Tuija Maaret Pykäläinen